

שבת למי שנוסע בשמים (astronaut) - שיעור 435

I. ראיתי מכתב שנכתב על ה'internet אודות יהודי ששמו Col. Ilan Ramon והוא מבקש לידע איך לשמור שבת בנסיעת spaceship שבכל שעה וחצי מסבב הארץ והרב לוי יצחק היילפרין ממכון טכנולוגיה פסק שהוא פטור משמירת שבת שרק בארץ יש שבת עיין באג"מ (ג - י"ו) בענין נסיעה בעראפלאן בשבת אם צריך דוקא כ"ד שעות דאין נוגע זה למעשה ולפלפולו בעלמא ודאי אין צורך בלא הוכחות מגמרא ופוסקים אמנם לענין תענית מתענה בין לקולא בין לחומרא עד צאת הכוכבים שהוא במקום שנמצא אז ועיין בתורה שלימה (צרחית חות ת"ל) שהעלו לשמור השבת דוקא כ"ד שעות אפילו בא למקום שכבר מוצאי שבת וכ"כ התפארת ישראל (צרכות סופ"ח) בנארד פאל דכל הקפה שעושה יחשב ליום אחד וכבר דן מזה היעב"ץ במור וקציעה (ש"ד"מ) ג"כ שימנה כל כ"ד שעות והובא בשערי תשובה (ש"ס) ועוד כתב דאעפ"י שהשבת נשמר לפי אנשי בני אותו מקום שבא לשם מ"מ מי שהוא במדבר שאין שם ישוב קהל מישראל ישמור השבת לפי הדרך שיצא משם אם ממזרח או ממערב ולכן ה"ה בנ"ד צריך לשמור השבת כ"ד שעות לפי שבת במקום שיצא משם כיון שהוא נוסע באוירון של spaceship כ"כ החזון איש (קונטרס י"ח שעות) בעוד שהוא על הספינה או על האוירון שישמור שבתו כפי החשבון שיצא משם ולא דמי לדין הולכי מדבריות ואינו יודע מתי שבת דמונה ששה ימים ומקדש השביעי ואבאר ועיין בקצור שו"ע (ע"ב - ה) דשבת קודש היא האות הגדול שנתן לנו ה' לדעת כי בששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ והוא יסוד האמונה וא"א לבטל יסוד זה וזה דעתי בעניינינו

II. בענין הלכות הקיץ

(א) אי יש ענין להחמיר שלא לטלטל במקום שיש עירוב עיין בספר מעשה רב של הגר"א (קמ"ח) שלא לישא בשבת כלל אפילו במקום שיש עירוב ואפילו בחצר ובבית לא ישא כ"א בידו ואפילו אם יש שם עירוב ועיין בשבת (י"ג - י"ד) דחנניא אומר חייב אדם למשמש בכגודו ע"ש עם חשכה ולכן אין לטלטל שום דבר דרך כיסי הבגדים אפילו בבית שמא ישכחם ויצא עמהם אבל כשהם בידו חזי להו ולא ישכח הנמוקי אור"ח (ש"ד"ז) כתב דהאר"י ז"ל לא חשש לחקור על העירוב וגם הבני יששכר לקח אצלו במכוין איזה חפץ שלא יהיה ככלל מי שאינו מודה בעירוב ולא הקפיד על שיטת הרמב"ם בענין צ"ה יותר מעשר אמות (ב) צ"ה שנתקלקל בשבת - עיין בשו"ת האלף לך שלמה (קט"ז) דמותר לתקן ע"י נכרי משום שיש לסמוך על הר"ן בשם בעל העיטור במקום מצוה דרבים (רע"ו - ז ומ"ג סקכ"ה) ואם זה א"א מותר דכיון דהותרה הותרה ומותר לטלטל כך וכן משמע מתוספות (פירוזין ט"ו - ד"ה לא סבר) בתירוץ שני וע"ע בשו"ע (ש"ע"ד - ז) דכלל דכיון דהותרה הותרה נאמר רק בעירובי חצירות אבל לא בחצר שנפרצה לרה"ר או לכרמלית ולכן הכל תלוי אם הולכין אחר המיקל במחיצות איברא עיין בש"ך (י"ד רמ"ג צכללי הספק) דבשעת הדחק סמכין על דעת יחיד באיסור דרבנן וצ"ע ועיין בשש"כ (י"ז - כ"ה והערות) דאם אין נכרי יתקן ישראל חוטי העירוב ע"י עניבה אבל לא יקשור קשר וכן משמע משו"ת מהר"י אשכנזי (י"ג) דאין חשש משום איסור עשיית מחיצה וי"ל כדי למנוע מכשול דרבים התירו (ש"ס הערה ק"ז - ק"ח) ואולי משום דבשעת הדחק סמכין על שיטת רש"י (ש"ס קכ"ה): דאין אוסרים מחיצות המתרת וזה דעת יחיד ולכן לא הובא להלכה בשו"ע (ש"ט"ו - ה) מ"מ בעירובין הולכין אחר המיקל אפילו אם הוא דעת יחיד שלא הובא בהלכה

(ג) השתמשות בעיר קאנדישענער בשבת ויו"ט פתיחתו ע"י נכרי עיין באג"מ (י"ד ג - מ"ג - ז) דאפילו ע"י רמיזה פתיחתו אסור ודומה אם הנכרי מבשל עבורו דודאי יכול להיות גם בלא אכילת דבר שבישול בעדו מ"מ בישול זה לא היה לו וכן בענין הכל חולים אצל צינה (רע"ו - ה) מותר משום חולה ולא משום מוסיף חום בחדר (דיש להתיר דרך רמיזה) וה"ה הנאה מזגן אויר (a/c) הרי לא יהיה לו אף בשעת הדחק ול"ד לקריאה דשייך בשעת הדחק בלא הדלקת הנכרי שהוא רק מוסיף אור (מ"ב ש"ז - ע"ו) והגרי"ש אלישיב אסר מטעם אחר דרמיזה אינו מועיל דהרי גם כשהנכרי בא מרצון עצמו לעשות מלאכה עבור הישראל חייבים למחות בידו (מ"ב רמ"ג - ה) ושאני "הנר אינו מאיר יפה" דאינו עושה מלאכה מושלמת חדשה עבור הישראל ופתיחת האגרת מותר ע"י נכרי שהיא

רק חומרא ולכן מותר דרך רמיזה וכ"כ המג"א (ר"ז - סק"ט) דאם רואה ישראל דהעכו"ם עושה מלאכה בחפצו צריך למחות ולכן רמיזה מועיל רק בחפצו של העכו"ם ולא בחפצו דישאל וכ"כ המ"ב (רע"ו - סקל"ז) דאפילו להוסיף הנכרי שמן בשבילו צריך למחות אם הוא נר של ישראל וע"ע במ"ב (ש"ה - סקט"ז) בענין עשיית גבינה בשבת ועיין בהגר"ז (ש"ז - ז) דאם עושה בשביל הישראל בנר של ישראל אסור אפילו בלא רמיזה והוא עושה מעצמו לכן האג"מ פסק לאיסור משום דרמיזה מועיל רק על תוספת הנאה ולא על הנאה חדשה אמנם הגרי"ש אלישיב אסר משום דבכלל אין היתר דרך רמיזה

(ד) **בענין מי שהחשיך בדרך** מי שהוא רחוק מביתו בקאר קודם השקיעה ואפילו הוא במקום ישוב ישראל אולי יש לומר לנכרי להוליכו לביתו משום דאין שבותים בכין השמשות אם הוא דבר שצריך הרבה (ש"ז - ה) ודוקא אם אינו יכול לילך ברגליו וגם יבוא קודם הלילה אבל אם יבוא אחר צאת הכוכבים נמצא שהמלאכה נעשה בשביל הישראל כלילה ממש ואין להתיר וצריך לשבות בישוב ישראל וע"ע בשו"ת השיב משה (י) ובשו"ת ארץ צבי (קי"ז) דאם איסור אמירה לנכרי משום דברו דבר ולא משום שליחות יש מקום להתיר בצירוף שיטת בעל העיטור אמנם אף לבעל העיטור לא התיר רק אמירה לנכרי (במקום מצוה אפילו באיסור תורה) ולא שאר שבותים שהישראל עושה בעצמו כמו שכירות פועל (הנהג) דלשכור פועל אסור אף כשאינו מזכיר לו סכום מעות (בה"ל ש"ו ד"ה דוקא) ועיין ברמ"א (ש"ו - ג) שיש מקילין גם בזה מ"מ אפשר זה נחשב שנהנה ממלאכת שבת מהנאה ישירה וגם יש חשש זילזול שבת לכן אין להתיר ואם יש איסור תחום שבת אסור לכו"ע

(ה) **הקדמת התפילה בליל שבת** עיין בברכות (כ"ז:) דרב צלי של שבת בערב שבת ... ואמר שמואל מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס והלכתא כוותיה אמנם עיין בפירוש רב פלטי גאון שעשה כן בשעת הדחק וכן כתב בטור (ס"ס ל"ג) בשם הרי"ף גאות וכן כתב התוספות (פסחים ז"ע:) וכן כתב השלטי הגבורים (זרכות כ"ז:) אמנם הבית יוסף (רע"ב) הביא דעת הרמב"ם והרא"ש דמותר לכתחלה וכן כתב הרשב"א (זרכות כ"ז:) בשם רב האי גאון והראב"ד וכן דעת רבינו ירוחם ותרומת הדשן (סימן ה) בשם קדמון אחד

(ו) **מזוזות בבנגאלו** אם יש חיוב - עיין בשערים מצויינים בהלכה (ה - י"ח הערה י"ג) שהביא השו"ת תרשיש שהם דאותם הנוסעים בימי הקיץ להכפרים לשאוף אויר פטורים ממזוזה והביא ראייה מהברכי יוסף דכשבורחים מדבר ושוכרים בתי נכרים אז אחר שלוש יום יניח מזוזה ולא יברך וכ"כ השדי חמד דלא יברך ולפי דברי האבנ"ז (ש"פ) אינם חייבים במזוזה וכן שמעתי דהאג"מ סבר דבעל הבנגאלו קלוני מחויב ולא השוכר וה"ה בערובי חצרות עושין בלא ברכה דכשאין לו רשות לשנות רהיטי החדר ממקום למקום ככה"ג אין שם שוכר עליו אלא אורח וה"נ לענין מזוזה ועיין בשו"ת באר משה (ז - פ"ו - פ"ט) ולכאורה יותר טוב להסיר המזוזות בסוף הקיץ משום שיש חשש של בזיון משום שאין אדם דר שם בחורף והפארטש (porch) שיש בו שתי מזוזות ומשקוף צריך מזוזה אמנם אם המזוזות עשוי רק לאחזוקי תקרה פטורה ממזוזה (הלכות הקיץ קל"ח)

(ז) **ההולך לשוט במים או למקוה** ונוטל הטלית קטן מעליו זמן רב אם צריך לברך וה"ה בימים נוראים ובשמחה בסעודת שבת וכדומה עיין בשו"ע (ח - י"ד) דאם פשט טליתו אפילו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד צריך לברך והרמ"א כתב שאין מברכים אם נשאר עליו טלית קטן והמחלוקת תלוי אם ההפשטה הוי הפסק (מ"ב סקל"ז) ולכן כתב הבה"ל (ד"ה וי"ח) דהיוצא מבית המרחץ צריך ברכה שנית דאיכא הפסק גדול ויש מי שאומר עד ג' שעות נקרא מיד וכ"כ השו"ת חלקת יעקב (ה - ק"ה) ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ג - ד) שכתב בשם התורת חיים דאפילו אם מפסיקים טובא בין הפשיטה ולבישה אין מברכים כיון שדעתו לחזור וללובשם וכ"ש אם מוכרח לחזור וללובשם ועיין בשו"ת באר משה (ו - ה) ולמעשה הואיל ואנו קי"ל ספק ברכות להקל אין צריך לברך ואם צריך ללבוש הטלית קטן על מלבושיו עיין בשו"ע (ח - י"ח) ומ"ב (ח - סק"ז) ושו"ת ציץ אליעזר (ח - ג) ושו"ת יחזקאל דעת (ז - ח)

(ח) **בגד ים אינו מוקצה** אבל שאר כלים המיוחדים לשחיה כמו כפות ים (flippers) משקפת צלילה (goggles) הם כלים שמלאכתן לאיסור (שלמי יהודה זף ר"צ בשם רב אלישיב) וההסביר כי בגד ים פעמים לובשו שלא בשעת השחיה וע"ע באג"מ (ה - כ"ג) שכתב דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושים בו איסור ולא דבר שלובשים בו בשעת שעושים איסור כמו שחיה בים